

Ewa Lubina
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

Wdrażanie e-learningu w szkołach wyższych w świetle potrzeb i zainteresowań studentów

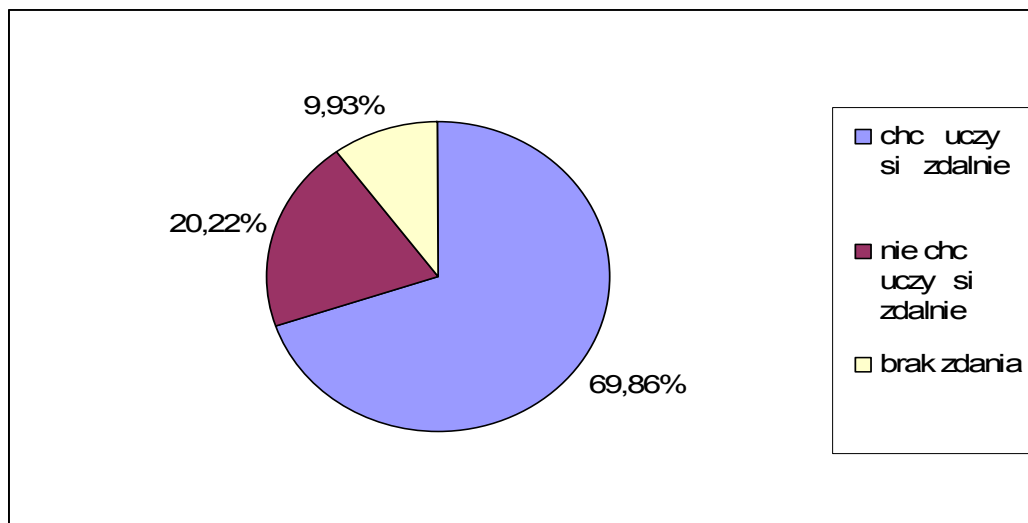
Większość szkół wyższych w Polsce podjęła już decyzję o wdrożeniu e-learningu. Z roku na rok wzrasta liczba nauczycieli nabywających doświadczenia związane z kształceniem na odległość. Także studenci już coraz częściej potrafią określić swoje stanowisko w tej kwestii. Przyszła zatem pora, aby zbadać ich opinię – sprawdzić, czy adresaci działań e-learningowych są rzeczywiście zainteresowani unowocześnieniem procesu nauczania.

Mówiąc o zainteresowaniu e-learningiem, trzeba sobie zdawać sprawę z tego, że jest to przede wszystkim obszar zainteresowań wąskiej grupy specjalistów i informatyków, którzy zajmują się przygotowaniem i wdrażaniem narzędzi informatycznych, a także dydaktyków pasjonujących się rozwojem metod nauczania. Zainteresowana jest również kadra zarządzająca uczelniami wyższymi, odpowiedzialna za stworzenie i utrzymanie standardu nauczania w swojej szkole na poziomie europejskim. Pojawia się więc pytanie, czy można mówić o powszechności zainteresowania tym zjawiskiem. Głównymi adresatami wszelkich działań e-learningowych są studenci i nauczyciele akademicy – każde z tych środowisk w podobnym stopniu, choć w inny sposób, powinno być zaangażowane w działania związane z e-edukacją, a przede wszystkim przekonane o ich wartości.

Studenci wobec e-learningu

Okazuje się, że środowisko studenckie w większości akceptuje formy nauczania na odległość, traktując je jako naturalną konsekwencję rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych. Stanowisko to trudno jednak nazwać entuzjastycznym – jest ono nacechowane dystansem i ostrożnym zaciekawieniem.

Rysunek 1. Zainteresowanie studentów uczestnictwem w nauczaniem zdalnym, n=554

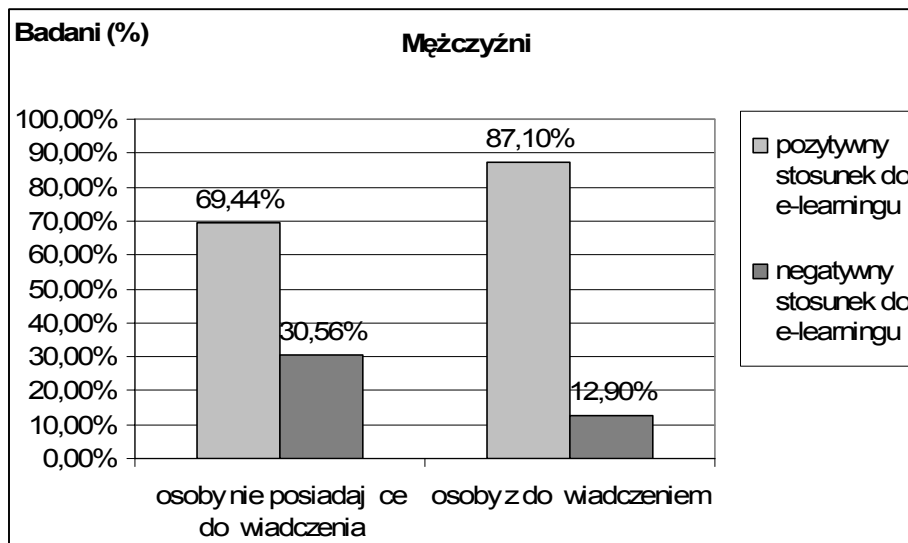

Źródło: opracowanie własne

W kształtowaniu opinii dużą rolę odgrywa aspekt poznawczy. O nowych formach kształcenia mówi się i pisze dosyć dużo – sporo miejsca poświęca się tej problematyce na stronach internetowych i w czasopiśmie popularyzujących nowoczesne technologie. Dlatego ważną zmienną wpływającą na kształtowanie się opinii badanych jest nowopowstała moda na e-learning – obecnie nie bardzo wypada *a priori* odrzucać coś, co jest postrzegane jako nowoczesne, a udział w takim przedsięwzięciu oznacza otwartość oraz gotowość do podejmowania nowych wyzwań. Ta sytuacja sprawia, że na poziomie deklaracyjnym aprobatą dla e-learningu jest stosunkowo duża, choć ostrożna.

Bezpośrednie doświadczenie udziału w kursach e-learningowych ma wpływ na postawę osób badanych. Zwraca uwagę fakt, że wpływ ten jest większy u mężczyzn niż u kobiet. Mężczyźni, którzy wzięli udział w kursach internetowych, w istotny sposób zmienili swoją postawę wobec uczenia się przez internet.

Rysunek 2. Gotowość studentów do podjęcia studiów w trybie zdalnym – mężczyźni, n=139

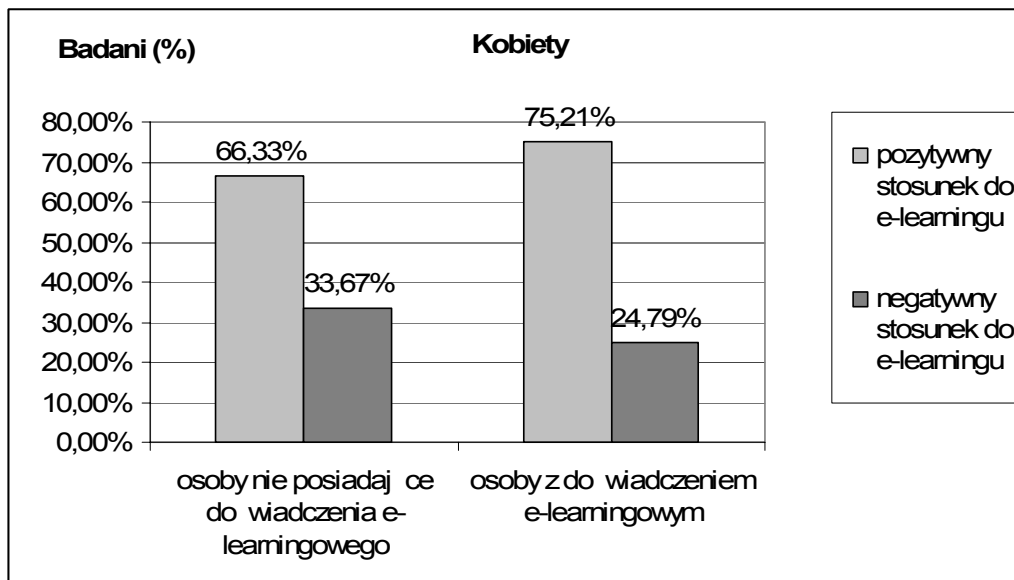

Test $\chi^2=3,842$, $p<0,05$

Źródło: opracowanie własne

Wśród badanych mężczyzn wyraźnie spadł odsetek osób negatywnie nastawionych do takiej formy studiowania i wzrosło zainteresowanie kontynuacją pracy zdalnej. Analiza statystyczna pokazuje istotność uzyskanego wyniku. W grupie kobiet zmiana nie była aż tak radykalna.

Rysunek 3. Gotowość studentów do podjęcia studiów w trybie zdalnym – kobiety, n=414

Test $\chi^2=3,088$, $p<0,05$

Źródło: opracowanie własne

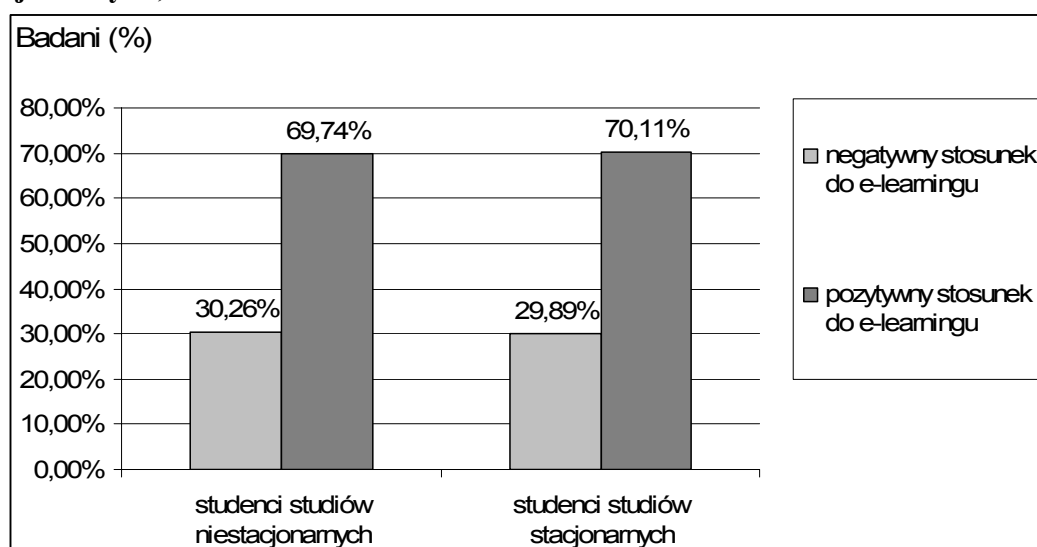
Badane studentki po doświadczeniach kształcenia zdalnego w większym stopniu zaakceptowały tę formę uczenia się. Nadal jednak prawie ¼ grupy badanych nie próbuje nauczania przez internet.

Mężczyźni i kobiety niejednakowo przyjmują zjawiska nowe – szczególnie dotyczy to zjawiska, którego znaczącym komponentem jest sfera interakcji międzyludzkich i komunikacji. Mężczyźni pociągają możliwość szybkiego i sprawnego osiągnięcia celu (zaliczenie przedmiotu), kobiety niepokoi brak osobistego i bezpośredniego kontaktu pomiędzy uczącymi się i wykładowcą.

Użyteczność e-learningu w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym

Można byłoby się spodziewać, że podejście do e-learningu powinno być różnicowane w zależności od trybu studiowania. Potrzeby studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych zależą od obciążenia obowiązkami życiowymi. Na sytuację tych dwóch grup wpływa przede wszystkim fakt ich stałego zatrudnienia i stan rodzinny. Jednakże obecnie studiuje i pracują zarówno studenci studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Warto jednak podkreślić, że studenci zaoczeni pracują w stałych godzinach i są w większym stopniu niż studenci studiów dziennych związani ze swoim miejscem pracy. Częściej również są ograniczeni obowiązkami rodzinnymi. Tak więc różna jest mapa potrzeb i możliwości tych dwóch badanych grup. Jednak badania pokazują, że różnica w ocenie e-learningu wyrażonej przez te dwie grupy jest nieistotna.

Rysunek 4. Porównanie stosunku do e-learningu studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, n=554

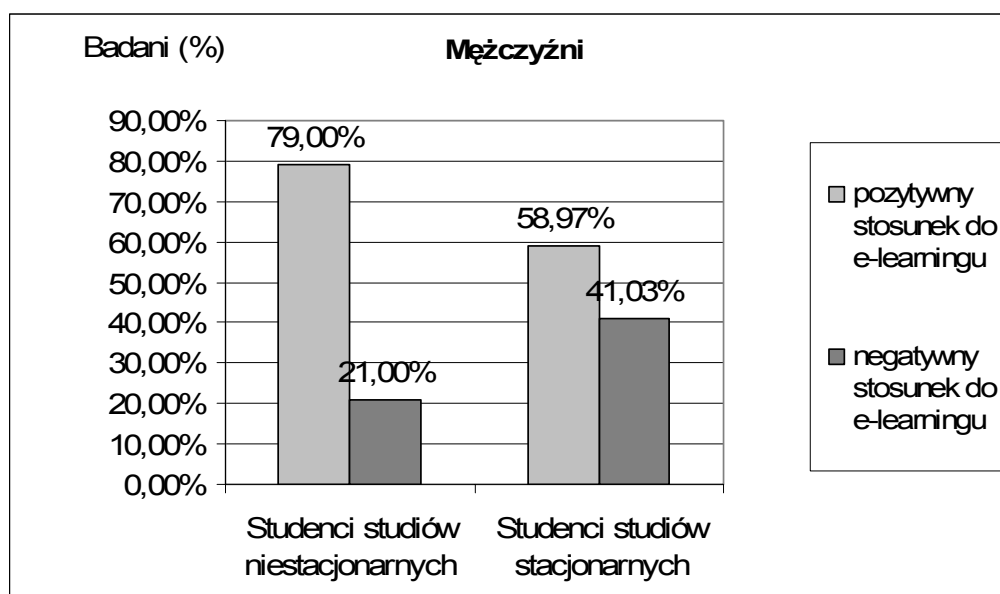

Test $\chi^2=0,008$, $p=0,81$

Źródło: opracowanie własne

Jednak pogłębiona analiza pokazała, że różnice pomiędzy zainteresowaniem e-nauczaniem studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych jednak istnieją. Zależą one od płci osób badanych.

Rysunek 5. Porównanie stosunku do e-learningu studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych – mężczyźni, n=139

Test $\chi^2=5,760$, $p<0,05$

Źródło: opracowanie własne

Studenci (mężczyźni) studiów niestacjonarnych są bardziej zainteresowani zdalnymi formami uczenia się niż studenci studiów stacjonarnych. Prawie połowa mężczyzn na studiach dziennych (41,03%) wyraża negatywny stosunek do uczenia się przez internet. Natomiast w grupie osób studiujących zaocznie odsetek chętnych do studiowania przez internet jest zdecydowanie duży. Wśród argumentów przedstawianych przez grupy aprobujące e-learning pojawiają się następujące:

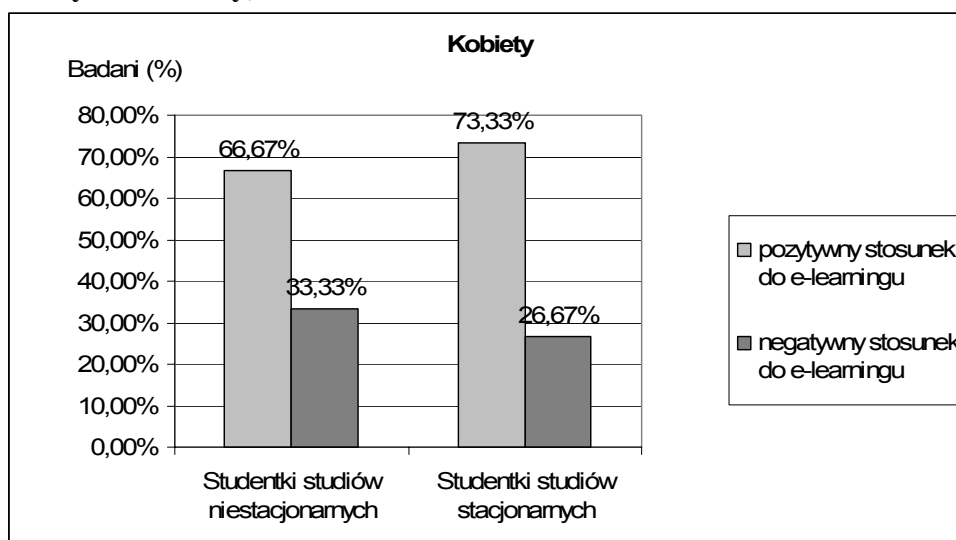
- mężczyźni studiujący zaocznie popadają bardzo często w konflikty z pracodawcami, którzy nie akceptują ciągłych zwolnień z pracy (nawet w soboty czy niedziele);
- mężczyznom wydaje się, że wykonując pracę poza uczelnią, będą mieli lepszy dostęp do materiałów pomocniczych i do pomocy ze strony innych osób, które część czynności obowiązkowych wykonają za nich.

Natomiast argumenty osób niezainteresowanych wskazywały na:

- niepokój związany z antycypowanym stopniem trudności zadań, które należy wykonać samodzielnie;
- ograniczenie życia towarzyskiego;
- nadmiar czasu, którego nie mają czym wypełnić;
- ograniczenie kontaktu z innymi studentami posiadającymi różne informacje i materiały pomocne w rozwiązywaniu problemów merytorycznych i organizacyjnych życia studenckiego.

W wypadku kobiet sytuacja jest odwrotna – większe zainteresowanie uczeniem się przez internet wyrażają studentki studiów dziennych (73,33%) niż zaocznych.

Rysunek 6. Porównanie stosunku do e-learningu studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych - kobiety, n=414

Test $\chi^2=1,885$, $p<0,09$

Źródło: opracowanie własne

Studentki zainteresowane e-learningiem w swoich wypowiedziach podkreślały otwartość na nowe doświadczenia i gotowość do eksperymentowania. Zakładały, że brak obecności na niektórych (ale tylko wybranych) zajęciach nie zuboży interakcji w grupie, którą można podtrzymywać niezależnie od konieczności osobistego uczestnictwa w zajęciach.

Mniejsze zainteresowanie studentek studiów niestacjonarnych było uzasadniane brakiem sprawności w korzystaniu z technologii informacyjno-komunikacyjnych i ograniczonym dostępem do internetu w małych miejscowościach, w których mieszkają. Znaczący wpływ ma w tej grupie również fakt, że spora część tych osób ceni sobie możliwość bezpośredniego kontaktu ze środowiskiem akademickim. Do tej grupy należą bowiem młode

kobiety wychowujące dzieci i pozostające w poczuciu czasowego ograniczenia możliwości życiowych.

Tak więc studenci i studentki podkreślali różne kwestie, które w różnym stopniu wpływały na kształtowanie się pozytywnego lub negatywnego stosunku do e-learningu.

Niektóre z tych kwestii przekładają się na postulaty zmierzające do zapewnienia większej atrakcyjności e-learningu. Za element znaczący uznano możliwość kontaktu z wykładowcą – kontaktu realizowanego zarówno poprzez internet, jak i osobiście. Nie wskazywano jednolitych preferencji odnośnie czasu dostępności ani proporcji pomiędzy kontaktem osobistym a kontaktem internetowym. Tu pozostawiono spory margines dowolności.

Ważnym czynnikiem podkreślanym przez studentów (w większym stopniu studiów zaocznych) było kreowanie przez prowadzących środowiska edukacyjnego. Świadomość uczestnictwa we wspólnym działaniu i współobecności w środowisku internetowym zastępuje w pewnej mierze osobista obecność na sali wykładowej. Klimat współdziałania i współodpowiedzialności znacząco wpływa na motywację do uczenia się.

Natomiast właściwa tradycyjnym środowiskom edukacyjnym synergia intelektualna, towarzysząca pracy zespołowej jest bardzo trudna do uzyskania w warunkach pracy zdalnej. Wymaga ona dużego zaangażowania wykładowcy, a pomimo to nie zawsze się pojawia. Ten brak stał się jednym z czynników decydujących o negatywnym nastawieniu do zdalnych form uczenia się.

Podsumowanie

Wobec faktu, że kształcenie na odległość istnieje i będzie się rozwijało w uczelniach warto rozważać argumenty wysuwane przez badanych studentów – i dotyczy to zarówno argumentów wspierających, jak i negujących wartość tej formy uczenia się. Rozpoznanie i analiza pozwoli lepiej i efektywniej zaplanować i wdrażać e-learning w uczelniach wyższych.

Bibliografia

A. Barczak, J. Florek, S. Jakubowski, T. Sydoruk, *Zdalna edukacja, potrzeby, problemy, szanse i zagrożenia*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2006.

J. Bednarek, E. Lubina, *Kształcenie na odległość, podstawy dydaktyki*, PWN, Warszawa 2008.

M. Dąbrowski, M. Zając (red.), *E-edukacja.net*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2007.

G. Mietzel, *Psychologia kształcenia*, GWP, Gdańsk 2002.

Abstract

The majority of higher education institutions have decided to implement e-learning. Every year the number of teachers gaining experience in distance teaching is growing. Also the students can more often define their attitude towards this issue. It is time to take care of those attitudes and check whether the addressees of e-learning activities are really interested in upgrading education process.

Nota o autorce

Autorka jest adiunktem w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Zajmuje się problematyką wykorzystania e-learningu w kształceniu akademickim i doskonaleniu zawodowym dorosłych. Szczególnie interesują ją psychologiczne i pedagogiczne aspekty kształcenia zdalnego. Jest członkiem Stowarzyszenia E-learningu Akademickiego.